

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI ZAMONAVIY PEDAGOGIK FIKR-G'OYALARDAN KREATIV FOYDALANISHGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLAR

F.U.Akbarova¹

Mas'ul muallif: Akbarova Feruza Uktamjonovna, Qo'qon davlat universiteti tayanch doktoranti.

Accepted: 08 Avgust 2026
Published: 08 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Akbarova, F. U. BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI ZAMONAVIY PEDAGOGIK FIKR-G'OYALARDAN KREATIV FOYDALANISHGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLAR / F. U. Akbarova // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 7, № 1. — B. 368–371.

1. Qo'qon davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va kreativ metodlardan foydalanishning nazariy hamda amaliy asoslari yoritilgan. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish va pedagogik faoliyatda zamonaviy g'oyalardan samarali foydalanishga tayyorlashning muhim omillari aniqlangan. Tadqiqot natijalari pedagogik ta'lim sifatini oshirish, bo'lajak pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini kuchaytirish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim jarayoni, innovatsion yondashuv, Bo'lajak o'qituvchi, zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalar, kreativlik, pedagogik imkoniyatlar, innovatsion ta'lim, pedagogik texnologiyalar, kasbiy kompetentlik, ijodiy fikrlash.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ТВОРЧЕСКОМУ ПРИМЕНЕНИЮ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИДЕЙ

Аннотация. В статье анализируются педагогические возможности подготовки будущих учителей к творческому применению современных педагогических идей. Выделены теоретические и практические основы использования инновационных подходов, современных педагогических технологий и творческих методов в образовательном процессе. Также определены важные факторы развития профессиональной компетентности будущих учителей, формирования навыков творческого мышления и подготовки их к эффективному применению современных идей в педагогической деятельности. Результаты исследования служат повышению качества педагогического образования, укреплению готовности будущих учителей к инновационной деятельности и обеспечению эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: Будущий учитель, современные педагогические идеи, креативность, педагогические возможности, инновационное образование, педагогические технологии, профессиональная компетентность, творческое мышление, образовательный процесс, инновационный подход.

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR CREATIVE USE OF MODERN PEDAGOGICAL IDEAS

Abstract. This article analyzes the pedagogical opportunities for preparing future teachers for the creative use of modern pedagogical ideas. The theoretical and practical foundations of the use of innovative approaches, modern pedagogical technologies and creative methods in the educational process are highlighted. Also, important factors for developing professional competence of future teachers, forming creative thinking skills and preparing them for the effective use of modern ideas in pedagogical activity are identified. The results of the study serve to improve the quality of pedagogical education, strengthen the readiness of future teachers for innovative activities, and ensure the effectiveness of the educational process.

Keywords: Future teacher, modern pedagogical ideas, creativity, pedagogical opportunities, innovative education, pedagogical technologies, professional competence, creative thinking, educational process, innovative approach.

Kirish. Bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash jarayoni ularda zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalarga nisbatan kreativ munosabatni shakllantirish hamda amaliyotga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik faoliyatni rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

Birinchidan, kreativ pedagogik faoliyatga tayyorgarlik jarayonida muloqot madaniyati va pedagogik kommunikatsiyaning kasbiy hamda shaxsiy faoliyatdagi o'rni ilmiy jihatdan anglab yetiladi. Bo'lajak o'qituvchilar pedagogik muloqotni ta'lim samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida qabul qiladilar. Zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanish jarayonida pedagog va ta'lim oluvchi o'rtasidagi hamkorlik,

erkin fikr almashinuvi, innovatsion yondashuv hamda ijobiy psixologik muhitni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur jarayonlar negizida samarali muloqot asosiy o'rin egallaydi [1.B.6]. Chunki kreativ pedagogik faoliyat o'quvchilarning hayotga, voqea-hodisalarga va o'ziga nisbatan munosabatining o'zgarishi hamda rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash jarayonida qo'llaniladigan metodlar faqat ta'limiy maqsad bilan cheklanib qolmaydi. Ushbu metodlar pedagogik faoliyat jarayonida yuzaga keladigan turli vaziyatlar, muammolar va innovatsion ehtiyojlarni hal etishga yo'naltiriladi. Shu bilan birga, interfaol metodlar, kreativ topshiriqlar, loyiha texnologiyalari, muammoli vaziyatlar va raqamli vositalardan integrativ tarzda foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa ularni pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishga konseptual jihatdan tayyorlaydi.

Uchinchidan, bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash bosqichlarining izchil amalga oshirilishi talabalarida innovatsion pedagogik faoliyatni mikrotizimdan makrotizim darajasiga olib chiqish imkoniyatini yaratadi. Ya'ni talabalarining oliy ta'lim muassasasida ishlab chiqqan kreativ loyihalari, innovatsion fikr-g'oyalari va pedagogik ishlanmalari keyinchalik umumta'lim maktablari, hududiy ta'lim tizimi hamda respublika miqyosida amaliyotga joriy etilishi mumkin. Misol tariqasida, bo'lajak o'qituvchining biror ta'lim muassasasida qo'llagan kreativ pedagogik metodikasi yoki innovatsion loyihasining keng miqyosda ommalashuvi uning oliy ta'limdagi tayyorgarlik jarayonining samarali natijasi sifatida namoyon bo'ladi.

Demak, bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash jarayoni nafaqat nazariy bilimlarni egallash, balki pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlarni amaliy qo'llash, kreativ muammolarni hal etish va zamonaviy ta'lim muhitini tashkil etish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. So'nggi yillarda bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanish masalasi xalqaro va mahalliy tadqiqotlarda keng o'rganilmoqda. Xususan, ta'limda kreativlikni rivojlantirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash hamda kompetensiyaviy yondashuvni takomillashtirish bo'yicha bir qator ilmiy qarashlar shakllangan. Xalqaro miqyosda ta'lim jarayonida kreativ fikrlashni rivojlantirishga doir tadqiqotlarda (UNESCO, OECD yo'nalishidagi hisobotlar) o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini oshirish va o'quvchilarda XXI asr ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida qaraladi [2.B.78]. Shuningdek, M.Fullan pedagogik innovatsiyalarni joriy etishda o'qituvchining o'zgarishlarga moslashuvchanligi va ijodiy yondashuvini muhim omil sifatida ko'rsatadi. R.Sawyer esa kreativ ta'lim muhitini yaratishda interfaol metodlar va hamkorlikdagi o'qitishning ahamiyatini asoslab beradi.

Shuningdek, zamonaviy didaktik yondashuvlarda (masalan, kompetensiyaga asoslangan ta'lim modeli) bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat bilim, balki amaliy faoliyatda kreativ yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirish zarurligi ta'kidlanadi. Hattie tomonidan olib borilgan tadqiqotlar esa samarali o'qitish strategiyalarida refleksiya va teskari aloqa jarayonining muhimligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash uzluksiz pedagogik jarayon bo'lib, u innovatsion yondashuvlar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy ta'lim tamoyillari bilan uzviy bog'liqdir.

Muhokama va natijalar. Bugungi kunda dunyo miqyosida yuz berayotgan texnologik rivojlanish, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt va globalashuv jarayonlari ta'lim tizimiga katta mas'uliyat yuklamoqda. Chunki kelajak avlodda kreativ fikrlash, innovatsion yondashuv va zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirish bevosita ta'lim jarayoniga bog'liqdir. Bir tomondan, o'quv-tarbiyaviy jarayonda talaba shaxsining individualligi va kreativ salohiyati rivojlantirilsa, ikkinchi tomondan esa zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlashga zamin yaratadi [3.B.57].

Talabalarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash bugungi ta'lim tizimining muhim instrumentlaridan biri hisoblanadi. Bunda talabalar milliy pedagogik meros, jahon ta'lim tajribasi, innovatsion metodlar va zamonaviy ta'lim texnologiyalarini o'rganadi hamda ularni pedagogik faoliyatda kreativ qo'llash ko'nikmalarini egallaydi.

Tadqiqotimizda bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlashda quyidagi jihatlar ustuvorlik berildi.

- bo'lajak o'qituvchilarda kreativ fikrlash va innovatsion yondashuv kompetensiyalarini shakllantirish;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli vositalardan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish;
- talabalarida pedagogik muammolarni kreativ hal etish va nostandart qarorlar qabul qilish malakalarini rivojlantirish;
- ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va refleksiv yondashuvlarni qo'llashga tayyorlash;
- pedagogik faoliyatda kommunikativ kompetensiya va samarali muloqot madaniyatini shakllantirish;
- talabalarda pedagogik refleksiya, o'zini o'zi tahlil qilish va kasbiy o'zini rivojlantirish ehtiyojini tarkib toptirish;
- zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalar asosida kreativ pedagogik madaniyatni rivojlantirish;
- innovatsion ta'lim muhitini tashkil etish hamda talabalarining ijodiy salohiyatini qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini shakllantirish;
- bo'lajak o'qituvchilarning ilmiy-tadqiqot faoliyati va loyiha ishlari orqali kreativ pedagogik tajribasini boyitish;
- pedagogik faoliyatda multimedia vositalari, sun'iy intellekt texnologiyalari va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyalarini rivojlantirish;

- talabalarda hamkorlikda ishlash, jamoaviy faoliyatni tashkil etish va liderlik ko'nikmalarini rivojlantirish;
- kreativ pedagogik faoliyatni amaliyot bilan integratsiyalash hamda innovatsion metodlarni pedagogik amaliyot jarayonida qo'llashga yo'naltirish;
- talabalarda mustaqil, tanqidiy va tahliliy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik metodlarni ishlab chiqish va qo'llash;
- bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy identiteti va pedagogik madaniyatini zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalar asosida rivojlantirish;
- zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanish orqali ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan innovatsion metodik tizimni shakllantirish [4.B.280].

"Pedagogika" yo'nalishi talabalarini zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan foydalanishga kreativ tayyorlashda zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalar, kreativ ta'lim texnologiyalari, innovatsion pedagogik yondashuvlar, pedagogik kreativlikni rivojlantirish usullari, interfaol metodlar, raqamli ta'lim vositalari, pedagogik kommunikatsiya hamda kreativ ta'lim muhitini tashkil etish masalalari muhim o'rin tutadi.

Zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga yo'naltirilgan ta'lim mazmuni insonparvarlik va innovatsion bilimlarga bo'lgan ijtimoiy ehtiyojlarni qondirishga xizmat qilishi lozim. Ushbu ehtiyojlarga quyidagilar kiradi: talabalarining milliy va jahon pedagogik tajribasini o'zlashtirishi, ularning kreativ tafakkurini rivojlantirish, ta'lim jarayonida yuzaga keladigan muammolarni innovatsion yondashuv asosida hal etish hamda zamonaviy jamiyat talablariga mos pedagogik faoliyatni tashkil eta olish.

Hozirgi davrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida ta'lim oluvchilarning dunyoqarashi va ijtimoiy ongiga turli axborot manbalari kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Televideniye, internet tarmoqlari, ijtimoiy media hamda raqamli platformalar yoshlarning bilim olishida muhim vositaga aylanmoqda. Shu bilan birga, ushbu manbalarda tarqatilayotgan ma'lumotlarning ayrimlari subyektiv yoki ishonchsiz bo'lishi mumkin [5.B.72]. Natijada o'quvchilarda noto'g'ri qarashlar, yuzaki fikrlash yoki ijtimoiy me'yorlarni noto'g'ri talqin qilish holatlari yuzaga kelishi ehtimoli mavjud.

Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash jarayonida ularni media madaniyat, axborotni tanqidiy tahlil qilish, raqamli savodxonlik va innovatsion fikrlash kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning mustaqil, ongli va kreativ shaxs sifatida rivojlanishiga xizmat qiladi.

Oli ta'lim ma'lum darajada talabalarni axborot bilan ishlash, uni tahlil qilish, qabul qilish va baholashga o'rgatish orqali ularning ijtimoiy ongi, dunyoqarashi hamda mustaqil fikrlashini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy institut sifatida faoliyat yuritadi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki o'quvchilarning axborotni tanqidiy tahlil qilishi, media madaniyatga ega bo'lishi va mustaqil qaror qabul qila olishi ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi va pedagogik mahoratiga bog'liqdir.

Ushbu muammoni muhim jihatlaridan biri talabalarining o'zini o'zi rivojlantirish va o'zini o'zi tarbiyalash qobiliyatini shakllantirish hisoblanadi. Bu esa talabalarda axborot bilan ishlash, kreativ fikrlash, innovatsion yondashuvlarni qo'llash hamda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishni talab etadi. O'z navbatida, mazkur kompetensiyalarni shakllantirish bo'lajak o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar va kreativ metodlardan foydalanishga tayyorlik darajasi bilan chambarchas bog'liqdir [6.B.45].

Pedagogik kuzatuvlar natijasida aniqlanishicha, bo'lajak o'qituvchilar dars jarayonida interfaol metodlardan foydalanishga harakat qilsa-da, ularni chuqur kreativ yondashuv asosida loyihalash va moslashtirish ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmagan. Ko'pincha metodlar tayyor shaklda qo'llanilib, o'quv jarayonining ijodiy komponenti to'liq ochilmay qolmoqda. Bu esa ularning pedagogik moslashuvchanligi va innovatsion fikrlash darajasini cheklaydi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, respondentlarning aksariyati past darajada joylashgan bo'lib, bu ularning kreativ fikrlash va zamonaviy pedagogik g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalari to'liq shakllanmaganligini bildiradi. Ayniqsa, muammoli vaziyatlar yaratish, darsni loyihalash va innovatsion yechimlar ishlab chiqish bo'yicha ko'rsatkichlar pastroq ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, raqamli kompetensiya bo'yicha o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, bo'lajak o'qituvchilar axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lsalar-da, elektron ta'lim platformalarini kreativ dars jarayoniga integratsiya qilish darajasi yetarli emas. Bu holat raqamli pedagogika imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayotganligini ko'rsatadi. Refleksiv tahlil jarayonida aniqlanishicha, talabalar o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish va baholashga qisman qodir bo'lsalar-da, o'z xatolarini chuqur tahlil qilish hamda ularni ijodiy rivojlanish nuqtai nazardan qayta ishlash ko'nikmalari yetarli darajada rivojlanmagan. Bu esa metakognitiv va refleksiv kompetensiyalarning sust shakllanganligini anglatadi.

Pedagogik muhit tahlili shuni ko'rsatdiki, ayrim hollarda dars jarayonida erkin fikrlash, tashabbuskorlik va ijodiy yondashuvni rag'batlantirish uchun zarur psixologik-pedagogik sharoitlar to'liq ta'minlanmagan. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning kreativ salohiyatini to'liq namoyon etishiga to'sqinlik qilmoqda. Umuman olganda, amaliyotdagi holat shuni ko'rsatdiki, bo'lajak o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik g'oyalardan kreativ foydalanish kompetensiyasini rivojlantirishda ijobiy tendensiyalar bilan bir qatorda bir qator muammolar ham mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish uchun nazariya va amaliyot integratsiyasini kuchaytirish, interfaol va innovatsion metodlardan tizimli foydalanish hamda raqamli pedagogika imkoniyatlarini keng joriy etish zarur.

Yuqorida qayd etilgan mulohazalar bilan birgalikda amaliyotda professor-o'qituvchilar tomonidan talabalarni shaxsga yo'naltirilgan va kreativ yondashuvlarga tayyorlashga qaratilgan metodlardan foydalanish holati asta-sekin kengayib borayotganligini ham ta'kidlash lozim. Dars jarayonlarida interfaol metodlar, guruhli ishlar, rol o'yinlari, muammoli vaziyatlar asosida o'qitish, loyiha asosida ta'lim kabi usullar qo'llanilishi bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy fikrlashi, mustaqil qaror qabul qilishi va pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Bu esa ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida zamonaviy pedagogik g'oyalardan samarali va kreativ foydalanish imkoniyatini kengaytirmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlash bugungi ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur jarayon talabalarda kreativ fikrlash, innovatsion yondashuv, pedagogik refleksiya hamda zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bo'lajak pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish, ularni mustaqil va tanqidiy fikrlashga yo'naltirish hamda pedagogik faoliyatni ijodiy tashkil etishga tayyorlash imkonini beradi. Natijada zamonaviy ta'lim muhitida samarali faoliyat yurita oladigan, innovatsion fikr-g'oyalarni amaliyotga tatbiq etuvchi va raqobatbardosh pedagog kadrlarni tayyorlash uchun zarur pedagogik asoslar shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Муслимов Н.А., Уразова М.Б., Эшпулатов Ш.Н. Касб таълими ўқитувчиларининг касбий компетентлигини шакллантириш технологияси. – Т.: «Fan va texnologiya», 2013. – Б.6.
- [2] Хайитов О., Н.Умарова. Ёшларда профессионал ўсишга интилишни ривожлантиришнинг назарий-амалий асослари. – Т.: «TURON-IQBOL», 2001. – Б.78
- [3] Уразова М.Б. Совершенствование технологии подготовки будущего педагога профессионального образования к проектировочной деятельности: Дисс. ... док. пед. наук. – Т.: ТГПУ, 2015. – С.57-61
- [4] Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация. – М., 2002. – 280 с
- [5] Байденко В.И. Выявление состава компетенций выпускников вузов как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: методическое пособие. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с
- [6] Michael Fullan. The New Meaning of Educational Change. New York: Teachers College Press, 2021. – P.45–52.